

A váltókövetelés perbeli érvényesítéséről.

Írta: Dr. Marz Dezső, kir. járásbíró.

A váltókövetelésről elsősorban elmondhatjuk, hogy az olyan követelés, amely váltón alapul. Minthogy ez a követelés belföldi vagy idegen pénznemről egyformán szólhat, viszont az idegen pénznemről szóló váltó is belföldön fizetendő, ilyen esetben átszámításról lehet szó, esetleg mint napjainkban fizetés másképpen nem is igen lesz lehetséges. Ez eddig nem egyéb mint az idegen pénznemben kifejezett váltókövetelés átszámításának kérdése a Vt. 37. §-ának szempontjából. Ebbe a körbe tartoznak a Kúriának az átszámításra vonatkozó határozatai, amelyek világosan mutatják azt, hogy miképpen oldotta meg legfelsőbb bíróságunk az időnként felmerülő kérdéseket, kapcsolatban hol a pengő, hol az idegen pénznemek értékállandóságában beállott változásokkal, sokszor egymással annyira, de csak látványos ellentmondásban levő határozataival. Ezekkel a szakasjtó és az időközben megjelent váltójogi munkák bőven foglalkoztak és ebben a körben nem kívánok sem ismétlésbe bocsátkozni, de még újat sem igyekszem mondani.

Addig ugyanis, amíg adós és hitelező a követelés ügyét egymás között rendezik, addig az még nem egyéb mint a követelésnek illetve a tartozásnak ügye, ahol elsőrangú kérdés az átszámítás kérdése. Amint azonban a hitelező az adós nemfizetése folytán váltókövetelését váltóra alapítva váltóperben érvényesíti, már egyéb kérdések is belezácsolóznak, nevezetesen perjogi és értékpapírrajzi okokból, amelyek már nem tárgyalhatók egyszerűen az átszámítás kérdésének szempontjából, sőt azok figyelembevétele mellett megállapítható, hogy ilyen perben átszámításnak, mert pengőben való marasztalásnak helye nincsen. Itt csak röviden utalok a Kúria P. VII. 5347/1935. sz. határozatára, amely még azon az állásponton volt, hogy pengőben való marasztalás nem foghat helyt. Most azonban keletkezett a Kúriának 5172/1936. sz. határozata, amelynek megjelenésekor annyi mindenestre látható volt, hogy feltűnést és pedig tapasztalatom szerint általában kellemes feltűnést keltett és el kell ismerni, hogy a jogászi közvélemény azt nagyjából örömmel üdvözölte. Ennek okaként elsősorban az a körülmény látszik lenni, hogy a szóbanforgó határozat az eddig fennállott és jogbizonytalanságnak tetsző állapotot látszott megszüntetni. Jogbizonytalanság szerény véleményem szerint eddig sem volt, legfeljebb egyes jogkérdések nem exakt eldöntése. Maga a tárgyat határozat indokolása olyan tiszteletet parancsoló módon áll, oly meggyőző erővel bír, hogy ez a körülmény megfelelő hatás nélkül nem maradhatott arra, aki róla a szakasjtó útján tudomást szerzett. Mégis nem volt bizonyos, hogy a határozatban elfoglalt álláspont állandó gyakorlattá fog válni, mert feltehető volt, hogy annak lényeges tévedését egyhamar fel fogják ismerni. Ez nem következett be; sőt a Kereskedelmi Jog 1937. évi áprilisi számában Pethő Tibor is élénk helyesléssel kommentálta azt. Ezenkívül ismételt alkalommal megkérdeztetvén a szóbanforgó határozatról való véleményem felől, többnyire meglepetést kellett tapasztalnom ellenkező felfogásom miatt, amikor feltevés szerint ugyancsak örömet kellett volna mutatni. A kérdéses határozat álláspontjáról tehát kb. úgy látszik, hogy az a közvéleményben végleg áthatol és már ebből az okból elvi jelentőségűvé válik úgyannyira, hogy még egy kis idő és az akkor már igazán állandó gyakorlattal szembe szállni már egyáltalán nem lesz lehetséges; és pedig azzal a gyakorlattal, amely csak épen most állapotodott volna meg, tehát még el sem avulhatott.

Ami a Kúria határozatában de lege ferenda szempont, ahhoz nem akarok hozzászólni. Ennek oka a szerénységnek az a valóban meglevő érzete, amely visszariad attól, hogy hangos kritika tárgyává tegye legfelsőbb bíróságunk jogalkotó tevékenységét annak tudatában, hogy az mindenkinél hivatottabb arra a jogfejlesztő tevékenységre, amely időnként szükségletként jelentkezik. Bizonyára ilyen cél vezette a Kúriát a tárgyalat határozat hozatalánál is, amikor úgy vélte, hogy az általa elfoglalt álláspont révén találta meg azt az irányt, amely a jövőben követendő volna. A Kúria azonban ezt a kérdést de lege lata tárgyalta és fennálló jogot látszott kimutani. A jogszabályalkotás ilyen módja ellen azonban ismételten bátor voltam felszólalni, annak helytelen, sőt veszélyes voltát kimutatva. Ezt a kérdést magát itt nem látszik célszerűnek újból és külön tárgyalni és ismétlések elkerülése végett csak hivatkozom arra, ami az idevonatkozó nézetekből a Kereskedelmi Jog 1935. évi júliusi számában megjelent.

De lege lata nyúlva az eldöntendő kérdéshez és bizonyos elhatározással kiszabadítva magunkat a Kúria határozatának úgy személyi mint az abban elfoglalt álláspont meggyőző erejének varázsa alól, látni fogjuk, hogy a fennálló jog alkalmazása mellett mégis csak az ellenkező határozat lett volna a helyes illetve az eddigi és a Kúria által is elismert állapot fenntartása.

Mi is a kúriai határozat lényege? Nem egyéb, mint közvetlenül szerződött felek között átszámítás esetén az arra vonatkozó váltón kívüli megállapodás alkalmazása a kereseti kérelemben megjelölt belföldi pénznem mennyiségének kiszámítása szempontjából. Azt mondja tehát a határozat, hogy abban az esetben, ha a per közvetlenül szerződött felek között folyik és az idegen pénznemben megállapított tartozást az adósnak belföldi pénznemben kell fizetni, akkor a hitelező a belföldi pénznemben való fizetést már a váltó alapján követelheti és az átszámítás szempontjából irányadó az a megállapodás, amely a felek között, habár váltón kívül jött létre. Helyesnek látszik ez a felfogás, mert célszerűségét kielégítő módon állapítja meg az indokolás ötödik bekezdése. Csak az előbb már említett mód nem helyes, amikor a kérdéses álláspont az indokolás következő és hatodik bekezdéséből kitűnőleg nem akar egyéb lenni, mint a Vt. 37. §-ának értelmezése. A szóbanforgó álláspont ennél nyilván több, mert az ami a Vt. 37. §-ában található, eddig sem volt vitás a tárgyalat értelemben; ami pedig jogvita felmerült, az nem dönthető el egyszerűen a felhívott törvényi rendelkezés értelmezésével. A kérdés ugyanis nem az volt, hogy az idegen pénznemre szóló váltó alapján fizethet-e és mennyit kell fizetni az adósnak a belföldi pénznemben. A Vt. 37. §-át tekintve és a mai helyzet mellett még effektivitás esetében is az előbbi kérdésnek már abból a feltevésből kell kiindulni, hogy az adós jogszerűen teljesíthet belföldi pénznemben, úgyhogy ez a kérdés mint ennek dacára probléma, külön eldöntésre már nem szorul. Azt pedig, hogy mennyit kell az adósnak a belföldi pénznemben fizetni, valóban a Vt. 37. §-a és a Kúriának arra vonatkozó gyakorlata dönti el; de ez már igazán csak (?) az átszámítás kérdése.

A kérdéses határozat tehát ezen túlmenőleg dönt el újabb és pedig két kérdést. Ezek egyike az, hogy kérhet-e a felperes marasztalást belföldi pénznemben illetve marasztalható-e az alperes abban. A másik kérdés az, hogy az előbbinek igenlő eldöntése esetében hivatkozhatik-e a felperes az átszámításra vonatkozó, habár váltón kívül létrejött megállapodásra. Szerintem mind a két kérdés már magában nemmel döntendő el.

Mind a két kérdést a Kúria nem közvetlenül szerződött felek

között nemlegesen dönti el annak megállapítása mellett, hogy „a váltó jogi természete azt követeli, hogy a váltóból eredő kötelezettségek a váltólevél tartalma s a váltójog ehhez fűződő szabályai szerint bíraltassanak el“. Nem közvetlenül szerződött felek között tehát a szóbanforgó „értelmezésnek“ helye nincsen és reájuk teljes egészében áll az előbb idézett megállapítás. Ezt a megállapítást a váltó illetve a váltóper jogi természeténél örömmel kell üdvözölni, mert az élő váltójognak az egyik legfontosabb tétele, amely törvényben kimondva nincsen, amely mégis a váltójognak egy alaptétele, amely felől azonban el nem titkolható az aggodalom, hogy a legfelsőbb bíróság most megismételt határozott megállapítása nélkül még feledésbe is merülhet. Magam is úgy vélem, hogy az ebben a megállapításban foglalt tételt kell kiindulási pontnak venni, azonban szemben a tárgyalat határozattal azt következetesen alkalmazva a közvetlenül szerződött felek közötti perben is. Már abból is úgy vélem látni, hogy ez a de lege lata helyes álláspont, hogy a Kúria határozata is csak abból a szempontból keltett feltűnést, hogy az említett értelemben kivételt állapított meg a szóbanforgó alapelv alkalmazása szempontjából vagyis a közvetlenül szerződött felek közötti viszonylatban.

A kivételt a Kúria lényegileg azzal indokolja, hogy a közvetlenül szerződött felek között nem áll az az akadály, amely fennáll az eredeti adós és a váltót a forgalomban megszerzett harmadik váltóbirtokos között. Az akadály az előbb említett alapelv volna. De miért ne volna hatályban ez az alapelv közvetlenül szerződött felek között is? A határozat által adott felelet szerint azért, mert nincsen akadály annak, hogy közöttük figyelembe vétessék az a váltón kívül létrejött megállapodás, amely egyébként nem érvénytelen. Az akadály tehát vagyis az alapelvként leszögezett előbbi tétel itt is fennáll ugyan, de azt mint ilyen nem kívánja figyelembe venni vagyis nem kívánja következetesen alkalmazni a Kúria annak a megállapodásnak alkalmazása kedvéért, amely a közvetlenül szerződött felek között a váltón kívül létrejött, mely megállapodás alkalmazásának egyéb akadályát nem látja akkor, amikor azt mondja, hogy alkalmazásának nincsen vagyis egyáltalán nem volna más akadály. A súlypont tehát a váltón kívüli megállapodáson illetve azon a hajlamon van, amely azt a váltóperbeli alkalmazás körébe vonni kívánja. Eszerint a Kúria abból az általa helyesnek felismert célból indult ki, amely szerint miért ne lenne alkalmazható a felek között az a kikötés, amely egyébként érvényes, amely szerint kívánták a felek jogviszonyukat egymás között rendezni. Ez valóban egy célszerűségi szempont és a célszerűség követelményeinek lehetőleg tegyünk is eleget, hacsak lehet. Magában véve azonban a célszerűség sohasem képezi egy elvi állásfoglalás elegendő indokolását, mert azal szemben nem egyszer egykönnyen lesz kimutatható, hogy mégis van tételes jogi akadály, másrészt a célszerűség kérdésében tévedhettünk is. A végén pedig még az is kiderülhet, hogy a tételes jog alapján állva még a célszerűség követelményeinek is eleget tehetünk, nem sértve ugyancsak célszerűeknek elismerendő más érdekeket.

Magában véve az a körülmény, hogy a per, habár váltóper is, amelyre ugyancsak áll a Kúria határozatában foglalt és a váltójog szóbanforgó alapelvét tartalmazó megállapítás, közvetlenül szerződött felek között folyik és a váltólevél kirovó rendelkezése mellett ott van az ugyanazon felek között létrejött lerovó kikötés, igen tetszetősen hat a határozat álláspontja irányában. Kétségen kívül állónak látom, hogy a Kúria határozatát nemes szándék, az ú. n. anyagi igazság érvényre juttatásának szándéka vezette. Pusztá akadákoskodásnál nem látszik egyébnek, hogy miért ne lenne alkalmazható a felek

között az említett két kikötés, amikor a felek jogviszonyukat így látták célszerűnek rendezni és tételes jogi akadály nem volna.

Nincsen ilyen akadály a felek között peren kívül, amikor az adós a fizetés alkalmával jóhiszeműen nem is tehet egyebet, mint azt, hogy a felek között létrejött kikötések alapul vételével fizet. Nem áll ez a perben, nevezetesen a váltóperben, ahol két egymástól el nem választható körülmény és pedig egy váltójogi és egy perjogi körülmény nem hagyható figyelmen kívül. Peren kívül az adós a hitelezőjével szemben fennálló tartozás ügyét kívánja rendezni és pedig mindkét fél jóhiszeműsége mellett az érvényben fennálló anyagi jogszabályoknak megfelelően úgy, hogy az adós tartozásának illetve a hitelező követelésének ügye mindkét fél meglegedésére véglegesen intéztessék el. Amint azonban az adós a fizetést megtagadja, a hitelező elvégre mégis csak érvényben levő szabályaink szerint, egyedül a peres utat veheti igénybe. Szükségtelenül nem akarok kitérni arra a kérdésre, hogy véleményem szerint nem mindig, sőt csak a legritkább esetben választhat a hitelező a köztörvényi és a váltóper között. A köztörvényi elintézés lehetősége mindaddig fennállott, amíg a hitelező a váltót el nem fogadta. Váltó adása után az itt ki nem fejtett kérdés eldöntése szerint a hitelező rendszerint csak váltópert indíthat. Akár ebből az okból vagy azért, mert a hitelező ezt jogszerűen választotta, minden esetben váltóper indult meg és a tárgyalt kérdés csakis arra vonatkozik. Megindult tehát a váltóper, amelyben most már elsősorban a váltójogi szabályait fogja a bíróság alkalmazni s amely most már mint közjogi eljárás kívül is esik a felek szabad rendelkezésének körén. Következik tehát úgy a váltójog mint pedig a perjog szabályainak exakt alkalmazása és eltávolodás attól, ami peren kívül illetve per hiányában még csak a felek ügye, az adós tartozásának és a hitelező követelésének ügye volt.

Ebben a váltóperben a felperes keresetét az általa eredetben becsatolt, de másolat csatolása esetén is a birtokában mindenesetre meglevő váltóra alapítja. Ez a váltó, az általa tanúsított tényállás az a kereseti jogalap, amelyet a felperes ekként érvényesíteni kíván illetve váltóperben egyedül ez az, amelyet ekként érvényesíthet. A felperes tehát nem a felek között létrejött alapügyletet pl. kölcsönt hozza fel jogalapként, hanem a felek között ugyancsak létrejött előszerződés, a pactum de cambiando értelmében adott váltót mint alapügyleti előszerződés hiányában a felek között keletkezett legalább harmadik ügyleti tényállást. Ez a váltó a mi jogunk szerint értékpapír és csak az adósnak ez a törvényes alakban létrejött egyoldalú írásbeli ígérete az, amely váltóperben kereseti jogalapként felhasználható illetve ebben az esetben nevezhető csak a per váltópernek. Szükséges ezt leszögezni annak megállapítása végett, hogy nem csak az a váltóper, amely fizetési meghagyással indult meg. A váltó ugyanis csak alkalmas a váltófizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem megalapítására s csak ekkor kell azt az egyoldalú meghallgatás folytán eredetben csatolni, míg egyébként csak másolatban a Pp. 133. §-a értelmében. A nem az alapügyletet, pl. kölcsönre alapított per azonban mindenképen váltóper, ahol a kereseti jogalap a váltó. A kereseti jogalap szempontjából tehát különbség nincsen, ami annyit jelent, hogy a váltónak eredetben való csatolása nélkül csupán a perfelvételi határnap kitűzése iránti kérelem mellett indított perben is végeredményben csak olyan váltó szerepelhet kereseti jogalapként, amely eredetben csatolva váltófizetési meghagyás kibocsátására is alkalmas volna a hitelező felperesnek ilyen egyoldalú meghallgatása után. A perjogi szabályokat tehát mindig úgy kell venni, mintha a hitelező mindenképen váltófizetési meghagyás ki-

bocsátását kérte volna és ezt az esetet kell mindig szem előtt tartani, mert ez a szemléltető. A kétféle eljárásnak tehát lényegben nincsen eltérő természete és kivételt csak az értelemszerű különbségek okoznak mint pl. a tisztán eljárási értelemben vett ú. n. kifogásoknak vagyis ennek a jogorvoslatnak csak váltófizetési meghagyás esetében van helye. Felsőbírótság előtt, a pernek II. és III. fokú stádiumában ez már elhomályosulhat, de az I. fokú eljárásban ez a helyzet még tisztán áll.

A felperes egyoldalú meghallgatása után hozza meg tehát a bíróság a váltófizetési meghagyást, amely a felperesnek a kereseti váltóra alapított jogát úgy állapítja meg, ahogyan az egyoldalú meghallgatás után az másképpen nem is volt megállapítható. Ezzel a bíróság egy perenkívüli eljárást befejező véghatározatot hozott s az ügyet nemcsak a maga részéről, hanem a felperes szempontjából is egyelőre, de szabály szerint is, ha nem is rendszerint, de befejezte. Mégsem fogadható el ugyanis, hogy a váltófizetési meghagyással szemben mindenképpen kellene benyújtani kifogásokat, amelyek az eljárás szabályszerű folytatását képeznék és nem is szólva arról a tapasztalatról, hogy a kifogások milyen csekély százaléka alapos, nem is kell minden kifogásnak alaposnak lenni. De ez már anyagi jogi kérdés, míg perjogi oldalról áll az a szemlélet, amely szerint a váltóeljárás akkor volna ideális, ha az a váltófizetési meghagyással végleges befejezést is nyerne. Az adósnak, eszerint már alperesnek azonban lehetnek érvényes kifogásai, amelyek érvényesítésére a törvény csak esetlegesen ad neki módot vagyis a váltófizetési meghagyás elleni jogorvoslat esetében s nem úgy mint a köztörvényi perben, ahol perjogunk a kétoldalú meghallgatás szabályából indul ki. Az alperesnek ez a jogorvoslat pedig, amelyet az adósnak a Pp. idevonatkozó §-ai és a Te. 53. §-a szerint előkészítőirat alakjában kell előterjeszteni, amely tehát tényállást és bizonyítékokat tartalmaz, nem egyéb mint az alperesnek a felperes ellen illetve a váltófizetési meghagyás hatályon kívül helyezése iránt indított keresete. Az ilyen perben tehát mintegy kereseti jogalapként az a tényállás szerepel, amelyet az alperes kifogásaiban felhozott és a bíróság eljárása és döntése arra szorítkozik, hogy a kifogások rövidebb vagy huzamosabb tárgyalása után megállapítsa azt, hogy a váltófizetési meghagyást hatályában fenntartja-e vagy egészben vagy részben hatályon kívül helyezi-e.

Az előbbiekből következik, hogy tételes jogunk szerint ilyen eljárás, az egyoldalú meghallgatás ilyen következményekkel csak egyes értékpapírokat illet meg s ezek között a váltót. De következik az is, hogy a váltóperben már csak az alperes kifogásai tárgyalhatók a felperesnek csakis ezekre vonatkozó észrevételeivel a váltófizetési meghagyás fenntartása vagy hatályon kívül helyezése kérdésében. Végül pedig következik az, hogy a felperes meghallgatása a váltófizetési meghagyással kifogások hiányában és ezek mellett is csak az előbbi értelemben nem, de a kereseti jogalap szempontjából már mindenestre befejezést nyert úgy, hogy a váltó vagy alkalmas volt a váltófizetési meghagyás kibocsátására és akkor további tényállást felhozni nem kell, de az alábbiak szerint nem is lehet. Amennyiben pedig a váltó arra nem volt alkalmas, olyan további tényállás el nem képzelhető, amely a hiányt pótolni tudná.

Tárgyunk szempontjából az előbbiektől után leszögezendő, hogy a váltóra alapított per akkor is váltóper, ha az közvetlenül szerződött felek között folyik. Ami különbség van, az nem a minden esetben kereseti jogalapként szereplő váltó tekintetében, a kereseti jogalap szempontjából áll elő, hanem csak abból a szempontból, hogy az al-

peressel közvetlenül szerződött féllel létrejött alapügyletből merített kifogások esetében, amennyiben az alperes azokat harmadik váltóbirtokossal szemben kívánja érvényesíteni, az alperesnek még egy olyan további tényállást is elő kell terjesztenie, amelyre alapítja a felperesnek az alapügyletből merített kifogásért való felelősségét. Váltón kívüli megállapodásra tehát csak az alperes hivatkozhatik. A komplett kereseti jogalapként már érvényesített váltó mellett a felperes által felhozott ilyen megállapodás olyan tényállás volna, amely abban az esetben, ha az nem mint kereseti jogalap legyen figyelembe veendő, nem egyéb mint a perre nem tartozó előadás. Abban az esetben pedig, ha az mint kereseti jogalap volna elbírálható, a Pp. 132. §-a által tiltott keresethalmazat volna. Arról is lehetne beszélni, hogy pengőben való marasztalás megengedése mellett a követelésnek arra a részére nézve, amely már a váltó alapján megítélhető, eszmei halmazat áll fenn. Erre egyáltalán nincsen szükség, amikor a kereseti kérelem a becsatolt váltóval már amúgyis megvan alapítva. A váltón kívüli megállapodásra való hivatkozás tehát csak az adósnak lehet érdeke és pedig csakis annak megállapítása szempontjából, hogy a váltóban kitett kirovó pénznem összegéből valamilyen okból pl. az átszámítás tekintetében létrejött kikötésre tekintettel pl. fizetés okából már csak kevesebbel tartozik. Az átszámításra vonatkozó megállapodás tehát csak akkor alkalmazható, ha az adósnak az idegen pénznemről szóló váltóra pengőben teljesített fizetéseit nyerne elszámolást. Ilyenkor a váltón kívül létrejött megállapodás az alperes kifogásának tényállásához tartozik s csakis ekként vehető figyelembe, míg marasztalás ebben az esetben is csak a kirovó pénznemben lehetséges ugyanúgy, mint ahogyan nincsen mód rá azt figyelembe venni a váltófizetési meghagyás kibocsátása alkalmával a kétoldali meghallgatás hiánya folytán. Ez a helyzet pedig az előbbiekből következőleg nem változik a kétoldali meghallgatással, amelynek során csak az nyerhet tisztázást, hogy helyesen járt-e el a bíróság kétoldali meghallgatás vagyis az alperes kifogásainak elbírálása, az alperes által a felperes ellen az előbb említett értelemben indított per eldöntése nélkül a váltófizetési meghagyás kibocsátása alkalmával.

Úgy a váltófizetési meghagyás, mint pedig a csupán a kifogások folytán keletkezett és ezek okából lehetséges perben hozott véghatározat vagyis az ítélet nem rendelkezhetik, tehát a lerovó pénznem illetve annak mennyisége kérdésében. Ekkor tettünk csak eleget a kiindulási pontnak vett alapelvnek, amely „a váltólevél tartalma s a váltójog ehhez fűződő szabályai“ szerint kívánja elbírálni a felek jogvitáját. Fejtegetéseink alapját pedig a váltópernek előbb nagyjából leírt szemlélete képezi. Ebben a statikai szemléletben volnának még tárgyalandók egyes szorosan ide nem tartozó kérdések, mint pl. a perfüggőség — keresetváltoztatás — res iudicata — novatio s. i. t., különösen a kétféle jogalap, úgymint a váltó és az alapügylet konkurenciája.

Jellemző arra, hogy a kérdéses alapelv következetes alkalmazása mennyire alkalmas volt átsegíteni nehézségeken, az a ma már túlhaladott kérdés, hogy egyáltalán kibocsátható-e olyan váltófizetési meghagyás, amely az adóst idegen pénznem fizetésére kötelezi. Hogy ez mennyire kérdés volt, azt ma már külön meg kell érteni. Képzeljük el az 1931. évi helyzetet, amikor máról-holnapra szakadt ráunk a bankzárlat és devizakötöttség, az idegen pénznem egyik napról a másikra mintegy tiltott gyümölcs lett, amelyhez a hitelezőnek egyrészt nem lett joga, aminek dacára esetleg effektív fizetés is követelt keretében az adóstól s ugyanakkor még nem voltak meg a

végrehajtás kérdését szabályozó rendeletek. Ami akkor vita volt, az egy részében ma is érdekes, de most csak az idetartozó az a döntés említendő, amelyet az ország legnagyobb forgalmú s egyszersmind a legalsóbb fokú bíróságnak, a budapesti központi kir. járásbírósnak az azonnal elintézendő váltókeresetek fölött 24 óra alatt kellett hozni. Egyhangú vélemény szerint átszámításnak, mint a lerovás kérdésében való határozatnak nem volt helye „a váltólevél tartalma” alapján. Más kérdés az ú. n. értékállandósági kikötések pl. dollárkikötések figyelembevétele pengőváltók esetében, valamint a már említett eset fizetési kifogásnál pengőösszegek átszámítása idegen pénznemre.

Abban az időben kezdtek lábra kapni olyan kereseti kérelmek, amelyek szerint a váltófizetési meghagyás arra kötelezte volna az adóst, hogy „megfelelő” belföldi ellenértéket fizessen. Ennek az itt tárgyalt szempontokból el is tekintve már a kereseti kérelem határozatlansága miatt sem volt helye. Határozatlanságot tartalmaz a „megfelelő” kitétel, mint a mindenkor hatályos jogszabályokra való általános utalás. Eltekintve jogi tévedésektől, az ilyen és ehhez hasonló kereseti kérelmek előterjesztésére a hitelezőket az első időben az előbb említett idegenkedés is vezette idegen pénznemet követelni, ami már quasi turpis causának számított, később pedig az igyekezet a pengőben eszközözendő fizetéshez való jogot legalább ennek a jognak, ha nem is kifejezetten és határozottan, de legalább valamilyen megkerüléssel való egyszerű megállapítását elérni.

Mindezekből látható, hogy az egész kérdést nem a Vt. 37. §-a dönti el illetve csupán ez a törvényi rendelkezés nem ad sem kellő, sem elegendő alapot a kérdés eldöntésére. Ezért nem helytálló a hivatkozás az 1930. évi genfi nemzetközi egyezményre valamint az annak alapján készült új német váltótörvény 41. §-ára, egyúttal az új magyar váltótörvény javaslatának 41. §-ára való hivatkozás. Valami abból azért csak idevág, de csupán a kellőleg felfogott értelemben. A hitelezőnek a 41. §. első bekezdése által megadott jog, amely szerint a lejárat és a tényleges fizetés napjának árfolyama között választhat, nem egyéb mint a mai Vt. 37. §-ának tágítása, annak helyébe tett, mert helyesnek felismert új szabályozás. Ez az új szabály ugyanúgy tisztán a hitelező követelésének illetve az adós tartozásának ügyére tartozik, ahogyan tartozik most oda a Vt. 37. §-a. Ezek a szabályok azonban nem döntenek el, hogy váltóperben vagyis váltóra alapított perben mit követelhet a hitelező most már mint felperes, mely per mint közjogi természetű eljárás a kereseti jogalapként érvényesített és ugyancsak köztekintetek alá is eső értékpapír fölött folyik.

Ennek az értékpapírijognak körébe vág azonban már a 41. §. második bekezdése, amely szerint a váltó kibocsátója a váltóban meghatározhatja azt az átszámítási árfolyamot, amelyen a váltóösszeget kiegyenlíteni kell. Ez már értékpapírijog, mert megengedi a váltólevél olyan tartalmát, amely eddig nem volt megengedve. Minthogy a kibocsátó által eszközölt ilyen kitöltés nem lehet megállapodás-ellenes utólag sem, ezért megállapítható, hogy az új váltótörvény javaslata megengedi olyan megállapodásnak magában a váltóban való felvételét, amilyennek eddig ott nem volt helye. De ez is csak az egyedül helyes felfogást erősíti meg, mert a javaslat nem azt mondja, hogy az átszámításra vonatkozólag érvényesek illetve alkalmazandók azok a megállapodások, amelyek a megállapodást épen létesített, tehát a rendszerint közvetlenül szerződött felek között létrejöttek, sőt az ilyen megállapodást csakis arra az esetre ismeri el alkalmazhatónak, amennyiben az és most már jogszerűen a váltó-

levélbe felvétel. Tehát ismét csak ott vagyunk, hogy a váltón kívüli megállapodásnak ú. n. váltójogi hatálya nincsen, érte alatta a kérdéses kikötésnek értékpapírjogi hatályát. Amennyiben azonban az eddig el nem ismert kikötés a javaslat értelmében a váltóba felvétel, annak most már akár közvetlenül szerződött felek között, akár nem, de meg lesz az a váltójogi hatálya, hogy az átszámítás szempontjából ez a kikötés irányadó. A kikötés értékpapírjogi jellegét épen az adja meg, hogy az joghatályosan vehető fel a váltólevélbe és érvénye szempontjából nincsen különbség közvetlenül szerződött felek és harmadik váltóbirtokos között. A váltó ugyanis bármilyen felek között mindig értékpapír, ennek a körülménynek minden konsequentéjával. Novum lesz annyiban is, hogy a javaslat törvényre emelkedése után, azonban csakis a váltóba felvett kikötés alapján, viszont bármilyen felek között helye lesz belföldi pénzneemben való marasztalásnak. De ez a marasztalás is csak olyan lehet, amely már „a váltólevél tartalma” lapján eszközölhető az egyoldalú meghallgatás eredményeképpen hozott váltófizetési meghagyásban.

Az előbbi statikai szemléleten kívül van még egy jogpolitikai kérdés is, amely ugyancsak elágazik váltójogi és perjogi irányban. Mint említve per esetén, nevezetesen a váltópert választva, a felperes megszűnt a magában álló hitelező lenni, hanem a váltó mint értékpapír szempontjából egyrészt az anyagi jogait érvényesíteni kívánó váltóbirtokosnak, másrészt a perben felperesként fellépett és közjogi szabályok hatálya alatt álló félnek szerepét tölti be. Ezeket a szempontokat tekintve a Kúria határozatánál figyelemre méltó, hogy azt épen ú. n. felperesi oldalról üdvözölték örömmel mint olyan megnyílt lehetőséget, amely szerint lesz most már érvényesíthető a teljes pengőkövetelés már a váltóperben vagyis anélkül, hogy a hitelező mint felperes még valamilyen egyéb utat volna kénytelen igénybe venni. Ez is megszívlelendő érdek. De előttről állanak a váltóforgalom érdekei, amelyek a váltónak gyors eljárással való érvényesítését kívánják. Ennek pedig útjában áll a közfelfogás minden olyan elváltozása, amely a váltópert, habár közvetlenül szerződött felek között is, de köztörvényi perré kívánja átalakítani. Ez a peres gyakorlatban már ma is elég sok nehézséget okoz. Az ajándék tehát kétes értékű és általánosságban többet árt, mint használ az ú. n. hitelezői társadalomnak. Ne feledjük el azt sem, hogy a pengőben való marasztalás lehetősége annyit jelent, hogy az alperes az, akit feljogosítunk arra, hogy kifogásai megtételekor a lerovó pénznem szempontjából is hozhasson fel kifogást és nem egyszerűen a javaslat értelmében a váltóba felvett kikötésre alapítva, amelyet a bíróság már az egyoldalú meghallgatás során amúgyis elbírált. Ezek után az egyenlőség elve alapján most már a hitelezőnek is meg kell engedni, hogy az alperes kifogásában foglalt ténybeli előadásra a maga részéről is ténybeli előadással feleljen vagyis a váltón kívüli megállapodásra való hivatkozással. Ilyen módon válik az eredetileg gyorsnak szánt váltóeljárás a nyilván lassúbb köztörvényűvé. Lehet, hogy túlszínese, de talán mégis helytálló kifejezőmód, amikor a váltóperre azt mondjuk, hogy az nem is alkalmas arra, hogy a peres felek között fennforgó minden vitát, netalán a gyermekek elhelyezésének és tartásának kérdését is véglegesen rendezze. Arra azonban alkalmasnak kell lenni a váltóeljárásnak, hogy lejáratkor a váltóbirtokost mielőbb a váltó összegének birtokába juttassa, a javaslat értelmében az egyszerű átszámítással megállapított összeg birtokába s kifogások esetén addig is a biztosítás lehetőségét nyújtsa. Ez általában vonatkozik a különböző eljárásokra, amelyek ne kívánjanak többet nyújtani annál, amire alkalmasak, viszont ezt a szerepet minél tökéletesebben töltsék be

és oldják meg feladatukat, a rajtuk keresztül életet nyert anyagi jogot érvényre juttatni.

Találón állapítja meg a Kúria határozata, hogy az utóbbi években egyes államok pénznemében oly rendkívüli árfolyamváltozások történtek, amelyek a felek szerződésében kifejezésre jutott egyensúlyteljes felbomlását idézhették elő. Helyes az is, hogy az ennek az elhárítására szolgáló eszközöket a felektől elvonni nem lehet. De a váltóper azelőtt sem volt ilyen alkalmas eszköz, alkalmazásának köre a már említett szűkebb körre szorítkozván, amelyen belül épen ebből az okból annál alkalmasabbnak kell lenni szerepének betöltésére. Efelőtt gondosan kell őrködni. Legfelsőbb bíróságunk igazságszeretetére jellemző, hogy az ú. n. igazságtalanságok lehető kiküszöbölésére már a váltóperrel módot, abban eszközt kívánt nyújtani a hitelezőnek. Erre azonban csak a köztörvényi per alkalmas, amelyben érvényesítheti a hitelező még fennálló illetve fennmaradó követelését, amely az alapügylet értelmében még megilleti. Ez a helyes megoldás és nem az, amelyet Pethő Tibor sürget, aki szerint rendkívüli árfolyamváltozások esetében a Vt. 37. §-át nem szabadna alkalmazni. De ez már nem is az alkalmas eszköznek, a valamilyen pernek, a váltó- vagy köztörvényi pernek a kérdése, hanem az annak útján érvényesülő legtisztább anyagi jogi kérdés, amelyről mint nem is tárgyunkhoz tartozóról Pethő Tibor jól mutatja ki, hogy a Kúria mennyire foglalt el mindig a végcélnak megfelelő álláspontot. Semmiképen sem tudom azonban elfogadni megállapítását, amely szerint a váltólevélen megjelenő adatok csak alaktság gyanánt jöhetnek szóba az alapügylet tartalma mellett és a váltó közvetlenül szerződött felek között csak üres formáság volna. Már igyekeztem kimutatni, hogy a váltó a közvetlenül szerződött felek között is értékpapír, amelyből mint külön jogalpból más jog származik mint amilyen követelés illeti meg a hitelezőt az alapügylet értelmében. Az előbbi felfogás csak alátámasztani volna alkalmas azt az amúgyis eléggé elterjedt babonát, amely szerint a váltóper közvetlenül szerződött felek között köztörvényi pernél egyéb nem volna.

Helyesen állapította meg Schuster Rudolf a tárgyalt határozatról, hogy abban egy új iránnyal állunk szemben. Reá sem maradt hatás nélkül a határozat magas nivójú tartalma s ezért jelentette ki az új irányt követendőnek. Magam is azt igyekeztem kimutatni, hogy valóban új iránnyal állunk szemben, amely azonban még sem volna követendő. Várjuk meg a fejleményeket. Az itt felhozott aggályok nem lesznek figyelmen kívül hagyhatók. Minthogy pedig úgy vélem, hogy a Kúria határozata ellentétben áll azzal a váltójoggal, amely mint értékpapírijog érvényesül a perben, tehát a perjoggal is, ezért nem tudom elfogadni Pethő Tibornak azt a megállapítását sem, amely szerint a kérdéses határozat alkalmas volna, hogy váltójogunk rendszerének szerves alkotórészévé váljék.

JOGALKOTÁS.

Új jogszabályok.

A kir. Kúria jogegységi tanácsának 85. sz. jogegységi döntvénye (B. K. 112. szám).

A dohányárus segédszemélyzetének szolgálati viszonyára — a korlátozott dohánykísérő alkalmazottainak kivételével — az 1910. 1920. M. E. számú rendelet szabályai irányadók.